

Eesti keele arengukava 2021–2035

Lisad

Sisukord

LISA 1. Praeguse olukorra kirjeldus ja valdkonna arenguvajadused	3
Eesti keele staatus ja maine	3
Eesti keele uurimine ja keeletaristu	4
Keeleõpe	5
LISA 2. Arengukavaga seotud strateegilised dokumendid	8
Seosed olulisemate Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste poliitikate ning teiste valdkondade arengukavadega	8
Riiklikud strateegilised lähtekohad	9
LISA 3. Mõõdikute metoodika ja allikad	12

LISA 1. Praeguse olukorra kirjeldus ja valdkonna arenguvajadused

Järgnevas on kirjeldatud Eesti keelevaldkonna hetkeolukorda ja käsitletud peamisi arenguvajadusi kolmel kesksel teemal, milleks on 1) eesti keele staatus ja maine, 2) eesti keele uurimine ja keeletaristu ning 3) keeleõpe. Keelevaldkonna olukorra ja arenguvajaduste käsitlemisel on tuginetud aastatel 2017–2019 avaldatud uurimustes, analüüsides ja aruannetes esitatud hinnangutele, järeldustele ja soovitudele. Toetutud on kehtiva eesti keele arengukava seire tulemustele, Haridus- ja Teadusministeeriumi tellitud keeleseisundi uuringule, hariduse keelsuse jt uuringutele, samuti akadeemiliste keeleuurijate ning Eesti Keele Instituudi, Keeleinspektsiooni ja Emakeele Seltsi tähelepanekutele. Siinses osas kajastub ka teiste ministeeriumide ja valitsusasutustega kaasamiseminaridel arutatu.

Eesti keele staatus ja maine

Edusammud

- Eesti keel on põhiseaduse kaitse all olev riigikeel ja selle staatus on kindel.
- Eesti keel on tugev, arendatud, rikas ja mitmekülgne.
- Eesti keel on elav kultuuri- ja teadusloome keel.
- Eesti keel on õppekeel kõigil haridustasemetel.
- Eesti keel on Euroopa Liidu ametlik keel.
- Eesti täiskasvanud ja noored paistavad teiste riikide seas positiivselt silma funktsionaalse lugemisoskuse poolest.
- Eesti tugevus on järjepidev ajaloolis-kultuuriline mitmekesisus, sealhulgas eesti keele piirkondlike erikujude olemasolu.
- Eesti keele murrete ja piirkondlike erikujude kasutusvaldkonnad on laienenud, mh avalikku ruumi ja digikeskkondadesse.
- Muu emakeelega Eesti elanikud kasutavad omavahel suhtlemiseks üha enam eesti keelt.
- Levitatakse selge keele põhimõtteid.
- Välismaal elavatele lastele on loodud võimalused eesti keelt ja eesti keeles õppida, mis lihtsustab perede tagasipöördumist ja haridustee jätkamist Eestis eestikeelses keskkonnas.
- Eesti keelt õpetatakse välismaa ülikoolides.
- Eesti keelevaldkonna arengueesmärgid ja tegevussuunad on kokku lepitud riigi strateegilises planeerimises.
- Eesti keele kestlikkuse küsimused on aktuaalsed poliitilistes aruteludes ja ajakirjanduses.

Kitsaskohad

- On valdkondi (IT, teadus, kõrgharidus), kus eesti keele kasutamine on viimase kümne aasta jooksul rahvusvahelistumise tõttu vähenenud.
- Mõnes piirkonnas on avalik ruum, eelkõige turistidele suunatud kohad ja teenindus, muutunud võõrkeelseks.
- Infoühiskonna teenuste osutamisel ei ole tagatud eestikeelne teave.

- Eesti keele kasutusele teeninduses on tekkinud surve seoses välistööjõu kasvuga: teenindusasutused võtavad tööle inimesi, kelle eesti keele oskus on ebapiisav, puudub olukorra seire ja tugisüsteem, mis aitaks tööandjaid keeleõppe korraldamisel.
- Muu ema- või kodukeelega elanikkonna hulgas pole eesti keele oskuse tase viimase kümne aasta jooksul märkimisväärselt tõusnud.
- Osas Eesti piirkondades ei ole kõigil soovijatel võimalik saada kvaliteetset eestikeelset haridust.
- Eesti keele murrete ja piirkondlike erikujude põlvkondade vaheline keeleülekanne on vähenenud.
- Selge keele põhimõtted ei ole kõikjal ametisuhtluses juurdunud.
- Sõnastamata on keelekasutuse hea tava.
- Keelevaldkond on liigselt politiseeritud ja see takistab keelealaste õigusaktide muutmist.
- Riigi strateegilised arengukavad ei taga oma eesmärkides ja tegevustes eesti keele kestlikkust.

Eesti keele uurimine ja keeletaristu

Siin vaatleme keeleteadust ning keeletaristut, mille all mõistame keelekorraldust ja -hoolet, oskuskeelt, sõnavara- ja terminitööd ning keeletehnoloogiat.

Edusammud

- Eesti keeleteadus ja eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel – Tartu Ülikooli keeleteadus on maailma 250 parima seas.
- Eesti keelekorraldus (sh nimekorraldus) ja -hoole on olemuselt kirjeldav, soovitav ja nõuandev. See annab inimestele võimaluse oma keelekasutust teadlikult korrastada ja rikastada.
- Eesti kirjakeelel on kehtestatud keelenorm, mis aitab tagada ametliku keelekasutuse ühtlust ja selgust.
- Keelekorraldus- ja -hooldevahendid on veebikeskkonnas kättesaadavad.
- Sõnastikud ja keeleressursid on veebis avalikult tasuta kättesaadavad ja suure kasutajaskonnaga.
- Tänapäevane omakeelne oskussõnavara on olemas igas elu- ja teadusvaldkonnas. See on erakordselt tähtis eesti teadus- ja oskuskeele arendamiseks ja püsimiseks.
- Tööd oma valdkonna eestikeelsete terminitega tehakse mitmes ministeeriumis ja nende hallatavates valdkondades, k.a veebipõhises suhtluses, teaduspublikatsioonide avaldamisel ja eestikeelse e-riigi toimimisel.
- On loodud terminihalduskeskkond, mis hõlbustab professionaalset terminitööd, sh terminoloogide, ekspertide ja terminikomisjonide koostööd.
- Keele jätkusuutlikkuse üks alus – Eesti keeletehnoloogia – on heas seisus ning peab sammu ühiskonna ja muutuva maailma vajadustega.
- Eesti keel on valmivas tervikkäsitlete sarjas ja eesti keele grammatikas põhjalikult kirjeldatud.

- Eesti keele uurimises on suurenenud andmepõhisus, keeletehnoloogia ning digitaalsete keeleressursside kasutamine ja loomine.

Kitsaskohad

- Omakeelse oskussõnavara arengut ohustab osa valdkondade ingliskeelestumine ning keskse ja koordineeritud terminiarenduse puudumine.
- Keeletehnoloogia ja terminoloogia arendamisel ning sõnaraamatute koostamisel on probleemiks korpuste kvaliteet, vähesus või puudumine.
- Eesti keele uurimise ja teadusliku kirjeldamise puhul on probleemiks digitaalsete ressursside ja keeletehnoloogia vähene kasutamine ning uurimistulemuste piiratud rakendamine (nt keeleõppes).
- Leidub keeletehnoloogia alamvaldkondi, mida pole piisavalt arendatud, nagu loomuliku keele liidesed, automaatne keelekorrektuur, info eraldamine tekstist.
- Olemasolevaid keeletehnoloogia tööriistu ja rakendusi ning keelehooldevahendeid ei levitata ega kasutata piisavalt.
- Rakenduste väljatöötamist ja kasutuselevõttu raskendab potentsiaalsete tarbijate vähesus.
- Lahendust pole leitud andmekaitse ja avaandmete kasutamisega seotud küsimustele.
- Ärinimekorraldus on puudulik.
- Viipekeele arendus, sh viipekeele tõlkide järelkasv ei ole tagatud.
- Eesti keele kui teise keele riigieksami tulemuse põhjal saab väita, et eesti keelt oskavate eesti keelest erineva emakeelega õppijate hulk pole oluliselt kasvanud.

Keeleõpe

Keeleõppevaldkonna alla kuuluvad eesti keele kui emakeele õpe, eesti keele kui teise keele või võõrkeele õpe, eesti keele õpe välismaal ja võõrkeelte õpe Eestis.

Edusammud

- Eesti õpilaste eesti keele oskus vastab mõõdetud aspektides – funktsionaalses lugemisoskuses – tänapäeva ühiskonna nõuetele, nagu näitavad PISA ja eesti keele riigieksami tulemused.
- Eesti keele õpetamiseks on aastate vältel välja antud hulgaliselt õppevara.
- Täiskasvanutele loovad sihtgrupipõhiselt riigikeeleõppe võimalusi mitmed ministeeriumid, kus keeleõpe on osa tegevustest, mille abil soovitakse saavutada valdkonnas püstitatud laiemaid eesmärke.
- Loodud on eesti keele e-õpikeskkondi, nt Keeletee, mille abil õpib nii vene kui ka inglise keele baasil eesti keelt rohkem kui 60 000 inimest.
- Välismaal elavad lapsed saavad eesti keelt õppida mh Eesti õppekava järgiva Üleilmakooli programmi ja õpetajate toetusel.
- Eesti keelt õpetatakse (osalt Eesti riigi toel) enam kui kolmekümnes välisülikoolis ja seda õpib pidevalt umbes tuhat üliõpilast.

- Rahvusvahelises võrdluses on Eesti õpilastele loodud head võimalused võõrkeelte õppimiseks: riikliku õppekava järgi õpitakse vähemalt kahte võõrkeelt.
- Eesti elanikud väärtustavad lisaks inglise keelele ka teiste keelte õppimist.
- Eesti rahvusvähemustele on loodud võimalused oma emakeele hoidmiseks.
- Mitmekeelsus on Eesti tööturul väärtustatud.
- Eesti keeleõppes lähtutakse Euroopa Nõukogu ühtsetest keeleoskustasemetest ja Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtetest.

Kitsaskohad

- Keeleõpetajaid ei ole piisavalt, sh napib eesti keele ja kirjanduse õpetajaid.
- Eesti keelt võõrkeelena õpetavad õpetajad ei osale piisaval määral võõrkeeleõpetajate täienduskoolituses.
- E-õppevara eesti keele kui emakeele õpetamiseks napib, olemasolevaid keeleressursse ei kasutata eesti keele õppevara loomisel piisavalt.
- Eesti keele täienduskoolituste võimalusi kasutatakse avalikus sektoris liiga vähe.
- Vene õppekeelega koolides on probleemiks õpetajate kasin eesti keele oskus, keeleõppemetoodika vähene valdamine ja ebasoodsad hoiakud eesti keele õppimise suhtes.
- Eesti keele kui teise keele õpe põhikoolis ei ole piisavalt tulemuslik ja see ei võimalda kooli lõpetajatel sujuvalt haridusteed jätkata ega tööle minna.
- Muu emakeelega laste jaoks pole tugiteenused koolis piisavalt kättesaadavad.
- Rahvusvähemustele pole alati tagatud võimalus õppida koolis oma emakeelt. Paljude keelte puhul puuduvad nii õpetajad kui ka õppematerjalid.
- Täiskasvanud õppijate jaoks ei ole sidusat eesti keele õppe süsteemi, et sujuvalt ühelt tasemelt järgmisele siirduda.
- Suur hulk täiskasvanuid ei ole hoolimata keelekursuste läbimisest suutelised või motiveeritud riigikeele tasemeeksami nõutud tasemel sooritama, sest puudub võimalus eesti keelt praktiseerida, õpetamiseetodid ei toeta suhtlemisoskuse arengut piisavalt ja vajadus tasuta keeleõppe järele on pakutavast suurem.
- Täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe korraldamisel pole selget sisulist juhti, valdkonna arengu eest vastutajat ega süsteemset keeleõppetegevuste koordineerimist asjaomaste riigiasutuste vahel.
- Täiskasvanutele suunatud keeleõppe (täienduskoolituse) kvaliteediga on probleeme. Valdkonnas on palju erakoolitajaid, koolituse kvaliteet on ebaühtlane ning koolitajate kvalifikatsioon (tihtipeale ka eesti keele oskus) on ebapiisav.
- Eestis ei täideta Euroopa Liidu soovituslikku eesmärki osata lisaks emakeelele veel kahte võõrkeelt, st ligi poolte täiskasvanute võõrkeel oskus piirdub ühe keelega.
- Kohustuslik võõrkeeleõpe algab liiga hilja või pole küllalt intensiivne, eriti teiste keelte puhul peale inglise keele, ning seepärast on keeruline omandada kaht võõrkeelt heal tasemel.
- Enamik õpilasi õpib põhikoolis võõrkeeltena inglise ja vene keelt, sest koolidel pole kohustust ega võimalust pakkuda laia võõrkeelte valikut. Probleemiks on keeleõpetajate kasin järeelkasv. Piiratud võõrkeelte valik põhikoolis ja gümnaasiumis ning kehval

tasemel õpe pidurdab erinevate keelte heal tasemel oskajate koolitamist ning see kahjustab Eesti keelelist võimekust.

- Ei ole levinud arusaam, et iga aineõpetaja peaks erialaste teadmiste ja erialasõnavara õpetamise kõrval tähelepanu pöörama ka õppijate keelelise väljendusoskuse arendamisele.
- Viimastel aastatel on mitmed õpetuskohad maailmas otsustanud vähendada toetust väiksema kõnelejaskonnaga keelte õpetamisele, mis on mõnes kõrgkoolis kaasa toonud eesti keele õppe vähenemise või lõpetamise.
- Lastele ja noortele suunatud keeleõppe puhul on välismaal probleemiks, et pühapäevakoolides, ringides ja seltsides viivad õpet sageli läbi õpetajahariduseta inimesed, kes vajavad keeleõppe metoodika, keeleteadmiste arendamise, keelehooldevahendite kasutamise ja teisi koolitusi.
- Muu emakeelega kutseõppurite eesti keele oskus ei vasta tööturu vajadustele. Piisaval tasemel pole ka kutsehariduse lõpetanute võõrkeeleoskus.
- Ingliskeelsed õppekavad kõrgkoolides ei sisalda piisavalt eesti keele ja kultuuri õppe kursusi.

LISA 2. Arengukavaga seotud strateegilised dokumendid

Siinses lisas on esile toodud arengukava väljatöötamise ja elluviimise jaoks olulised rahvusvahelised ja riiklikud dokumendid ning nendes esitatud seisukohad. Arengukava koostamisel on aluseks võetud järgmised dokumendid:

- 1) eesti keele arengukava 2011–2017 (2020) ja selle vahearuanded;
- 2) Eesti keelepoliitika põhialused (eelnõu, 10.6.2019);
- 3) Eesti keelevaldkonna arengukava 2018–2027. Keel loob väärtust (eelnõu, 2018);
- 4) aruanne „Eesti keeleseisund“ (HTM, 2017);
- 5) „Õppekeel Eesti kõrgkoolides EHISe andmetel“ (2018);
- 6) ettepanek Vabariigi Valitsusele eesti keele elujõu, arengu ja õppe tugevdamiseks (Riigikogu otsus, 22.10.2019);
- 7) Haridus- ja Teadusministeeriumi uuringud keelehoiakute, võõrkeelte oskuse kohta töajuturul jms aastatest 2017–2019;
- 8) Riigikontrolli audit „Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine“ (2019);
- 9) analüüs „Riigiasutustes selge keele kasutust takistavate ja soodustavate tegurite väljaselgitamine“ (2019);
- 10) lõimumisvaldkonna uuringud (nt Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring, rakenduslik keeleuuring jt);
- 11) Eesti Euroopa Liidu poliitika prioriteedid 2020–2021.

Seosed olulisemate Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste poliitikate ning teiste valdkondade arengukavadega

- 1) **Euroopa sotsiaalõiguste samba eesmärgid¹**, mille kohaselt hoolimata soost, rassilisest või etnilisest päritolust, usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest on igaühel õigus võrdsele kohtlemisele ja võrdsetele võimalustele seoses tööhõive, sotsiaalkaitse, hariduse ning juurdepääsuga kaupadele ja teenustele. Eesti keele arengukavaga suurendatakse alaesindatud rühmade võrdseid võimalusi. Riigikeele valdamine toetab võrdseid võimalusi (nt tööhõives);
- 2) **ÜRO säästva arengu eesmärgid² ja strateegia „Säästev Eesti 21“ eesmärgid**, mis rõhutavad Eesti kultuuriruumi elujõulisust, inimese heaolu kasvu ja sotsiaalselt sidusat ühiskonda, ning **vaimse kultuuripärandi kaitse konventsioon**, kus rõhutatakse keele seost kultuuripärandiga. Arengukava täidab ÜRO säästva arengu eesmärki tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused. Arengukava arvestab oma sihtide saavutamisel **Eesti Euroopa Liidu poliitika** võimalustega, nt keeletehnoloogia arengu ja eesti keele teise keelena õpetamise alal;
- 3) **Euroopa Liidu ühtne visioon Euroopa haridusruumist**, mille raames edendatakse liikmesriikide vahelist koostööd ja parimate tavade vahetamist, et edendada haridus- ja koolitussüsteemis kaasavat, elukestvat ja innovatsioonil põhinevat õpet ning toetada takistusteta liikumist eri haridustasemetel ja -vormides. Arengukava arvestab ka **teiste**

¹ Euroopa sotsiaalõiguste samba 20 põhimõtet. [\[link\]](#)

² Säästva arengu tegevuskava aastaks 2030. [\[link\]](#)

Euroopa Liidu dokumentidega, sh EL Nõukogu soovitusetega (võtmepädevuste kohta elukestvas õppes³; tervikliku keeleõppekäsituse kohta⁴; oskuste täiendamise meetmete kohta⁵, elukestva õppe Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku kohta⁶); Euroopa Parlamendi ja Nõukogu otsusega oskuste ja kvalifikatsioonidega seotud paremate teenuste pakkumise ühise raamistiku (Europass) kohta⁷; Euroopa Komisjoni teatisega „Euroopa uus oskuste tegevuskava“⁸;

- 4) Euroopa Nõukogu dokument **„Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine“**: Euroopa keeleõppe raamdokument pakub ühtse aluse keeleõppe planeerimiseks ning õppe tulemuste hindamiseks. Eestis on keeleõppe ja -oskuse mõõtmine seotud raamdokumendi tasemekirjeldustega (nt riiklikes õppekavades).

Riiklikud strateegilised lähtekohad

Riiklik strateegia „Eesti 2035“ (eelnõu) toob esile Eesti olulisemad arenguvajadused:

- 1) edukas kohanemine muutustega rahvastikus;
- 2) julgeoleku ja turvalisuse tagamine;
- 3) eelduste loomine targa ettevõtluse kasvuks;
- 4) inimeste tervise parandamine ja tervena elatud eluea pikendamine;
- 5) paindlike ja inimese vajadusi arvestavate õppimisvõimaluste loomine;
- 6) mitmekesise looduskeskkonna hoidmine;
- 7) riigi tark juhtimine koostöös rahvaga;
- 8) ühiskondlike lõhede vähendamine;
- 9) ühiskonna vajadustele vastav ruum ja taristu.

Riiklikus strateegias „Eesti 2035“ sõnastatud strateegilist üldsihti „Eesti on iseseisev ja sõltumatu demokraatlik riik, kus on tagatud eesti keele ja kultuuri säilimine“ toetab keele arengukava täielikult, kuna eesti keele ja kultuuri säilimine on arengukava keskne eesmärk. Samuti toetab arengukava järgmisi riikliku strateegia eesmärke: a) „Eestis elavad arukad ja tegusad inimesed“ – hea keeleoskus on harituse märk ja see võimaldab inimestel ühiskonnas tegusalt toimida; b) arengukava toetab Eesti majanduslikku edenemist keelelise arengu kaudu (nii keeleoskuse kui ka keeletehnoloogia vallas); c) „Eesti on parim koht elamiseks“ – arengukava soosib eestlaste naasmist kodumaale; d) ühiskonna hoolivust, koostöövõimet ja avatust aitavad parandada arengukava sihid muu ema- ja kodukeelega inimeste keelelise lõimimise ja selle kaudu kõigile elanikele võrdsete võimaluste andmise kohta osalemaks majandus- ja kultuurielus; e) Eesti uuendusmeelsust ja inimesekeskust kajastavad arengukava sihid keeletehnoloogia, kaasaegse terminoloogia jms alal.

Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035. Keele arengukava on seotud haridusvaldkonna arengukava strateegiliste eesmärkidega, mis käsitlevad eestikeelset haridust, keeleõpet,

³ Euroopa Liidu Nõukogu soovitus võtmepädevuste kohta (2018). [\[link\]](#)

⁴ Euroopa Liidu Nõukogu soovitus tervikliku keeleõppekäsituse kohta (2019). [\[link\]](#)

⁵ Euroopa Liidu Nõukogu soovitus oskuste täiendamise meetmete kohta (2016). [\[link\]](#)

⁶ Euroopa Nõukogu soovitus elukestva õppe Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku kohta (2017). [\[link\]](#)

⁷ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu otsus oskuste ja kvalifikatsioonidega seotud paremate teenuste pakkumise ühise raamistiku (Europass) kohta (2018). [\[link\]](#)

⁸ Euroopa Komisjoni teatis „Euroopa uus oskuste tegevuskava“ (2016). [\[link\]](#)

kõrgharidus- ja teaduskeelt ning võõrkeeleõpet (vt joonis 1). Keelevaldkonna teemadest käsitleb haridusvaldkonna arengukava eestikeelse ja eesti keele õppe arendamist ning võõrkeelte õpet formaalhariduses ning keele valdkonna arengukava tegeleb Eesti keelepoliitikaga tervikuna (sh põhiseaduses ja keeeseaduses sätestatu). Arengukavadel on kokkupuutepunkte mitmetes tegevussuundades, eelkõige haridusvaldkonna arengukava strateegilise eesmärgi 2 tegevussuunas, mille eesmärk on toetada ühise kultuuri- ja väärtusruumi kujunemist, tagada kvaliteetne eestikeelne ja eesti keele õpe ning soodustada võõrkeelte õppimist.

Joonis 1. Eesti keele arengukava ja haridusvaldkonna arengukava ühised teemad

Eesti teaduse, arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse arengukava 2035. Keele arengukava ja teaduse arengukava seovad kõrgharidus- ja teaduskeele, sh eesti oskussõnavara arendamise ja kasutamise ning keeleteaduse küsimused. Mõlema arengukava kokkupuutepunktid on esiteks sihtides, mis sõnastavad eestikeelse kõrghariduse ja teaduskeele arendamise tähtsuse, ja teiseks sihtides, mis sõnastavad eesti keele ja kultuuri kõrgtasemel uurimise ning ajakohaste keeletehnoloogiliste lahenduste väljatöötamise.

Kultuuripoliitika põhialused aastani 2030 (koostamisel). Ühine teema on eestikeelse kultuuriruumi tugevdamine, sh eestikeelsete tekstide loomise ja kättesaadavusega seotud küsimused, mäluasutuste keelelised tegevused, elukestev õpe üle terve elukaare, piirkondlike (sh keeleliste) kultuuriliste eripäradega arvestamine ja dialoog teiste kultuuridega. Kultuuripoliitika prioriteedid on ka toimiv eestikeelne kultuurikommunikatsioon eri meediumide vahendusel ning rahvusaaslastega keele- ja kultuurisidemete hoidmine.

Rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava aastani 2030 (koostamisel). Keele arengukava keeleõppe sihid toetavad lõimumpoliitikat. Kokkupuutepunktid ja ühisosa on lõimumis- ja kohanemispoliitika, kestliku rahvastiku ja üleilmse eestluse vallas.

Noortevaldkonna arengukava 2021–2035 on lähtealuseks väärtuspõhiste tegevuste kavandamisel. Noortevaldkond mõjutab ühiskondlikku heaolu oluliselt laiemalt, kaitstes ja edendades inimõigusi, sallivust ja solidaarsust. Austus emakeele, teiste keelte ja kultuuride

vastu loob eeldused kultuurilise mitmekesisuse tunnustamiseks ja võrdseks kohtlemiseks, aidates ehitada osalusele ja koostööle tuginevat sidusat ja tervet ühiskonda.

Heaolu arengukava 2016–2023 eesmärkidest seostub keele arengukava peamiselt inimeste tööhõive toetamisega. Keelteoskus on üks teguritest, mis tagab eduka osalemise tööelus. Keeletaristu arendamine toetab keeleliste erivajadustega inimeste võimalusi iseseisvalt toime tulla, elada kogukonnas ja osaleda ühiskonnaelus.

Riigikaitse arengukava 2017–2026 eesmärkidest panustab keele arengukava eelkõige Eesti ühiskonna sidususe suurendamisse, mida toetab selgelt ka keele arengukava alaeesmärk: parandada eesti keele, eesti keele kui teise keele ja võõrkeelte õppimise võimalusi hariduses ja elukestvas õppes (sealhulgas e-õpe), tõsta õpetamise kvaliteeti ning väärtustada terminitööd, selge keele põhimõtteid ja võõrkeelteoskust, laiendada eesti keele õppe võimalusi välismaal.

Välispoliitika arengukava aastani 2030 (koostamisel) sõnastab ühe eesmärgina eesti keele, rahvuse ja kultuuri säilimise läbi aegade ning arengukava üks sihtgrupp on eestlaskond välismaal. Eesti keele arengukava üks tegevussuund on toetada eesti keele õpet välismaal. Mõlemad arengukavad on võtnud fookusesse ka võõrsil elavate eestlaste sideme tugevdamise Eestiga, sh võimaluse saada eestikeelset haridust. Olulised seosed on ka keelteoskuse arendamine, hõimurahvaste keelte õpetamine ja uurimine ning Eesti maine kujundamine.

Siseturvalisuse arengukava aastani 2030 ja keele arengukava ühine läbiv teema on inimeste heaolu ja turvalisus, mida keele arengukavas toetatakse ühise kultuuri- ja väärtusruumi ning kvaliteetse eestikeelse õppe kaudu. Siseturvalisuse tagamisel kasutatakse tarku ja innovaatilisi lahendusi, mille hulka kuulub ka uudsete keeletehnoloogiliste vahendite kasutamine.

Digiriigi ja küberturvalisuse arengukava 2025 (koostamisel) eesmärkidest panustab keele arengukava eelkõige digiriigi arendamisse. Innovaatilised keeletehnoloogilised vahendid võimaldavad eestikeelsete digitaalsete lahenduste kasutuselevõttu digiriigi teenustes ja keeleõppes.

LISA 3. Mõõdikute metoodika ja allikad

ÜLDEESMÄRK: tagada eesti keele elujõud ja toimimine esmase keelena igas eluvaldkonnas, tagada igaühele õigus kasutada Eestis eesti keelt, säilitada ja tugevdada eesti keele staatust, mainet ja eestikeelset kultuuriruumi ning väärtustada teiste keelte valdamist.

Mõõdik 1. Eestikeelsete 16–65-aastaste Eesti elanike funktsionaalne lugemisoskus

Mõõdiku lühikirjeldus. Funktsionaalne lugemisoskus loob eeldused edukaks toimimiseks ühiskonnas, eesmärkide saavutamiseks ning teadmiste ja võimete arendamiseks.⁹ Rahvusvahelises täiskasvanute oskuste uuringus PIAAC funktsionaalses lugemisoskuses vähemalt 3. tasemel olevate 16–65-aastaste täiskasvanute osakaal neist, kes lahendasid ülesandeid eesti keeles.

Sihttaseme seadmise eeldused. Eesti elanike funktsionaalne lugemisoskus on tulevikus vähemalt samal tasemel või paraneb.

Sihttase 2035: 65%

Lähtetase: 57,5% (2011/2012)

Mõõdik 2. Eesti keelt kasutavate inimeste osakaal rahvastikust

Mõõdiku lühikirjeldus. Mõõdik kajastab eesti keelt kasutavate/oskavate inimeste osakaalu kogu rahvastikust, sh nii eesti keelt emakeelena kõnelejad kui ka muu kodu- või emakeelega inimesed. Muu kodu- või emakeelega elanike eesti keele enesehinnangulise oskuse kohta kogutakse infot Statistikaameti korraldatava Eesti tööjõu-uuringuga.

Sihttaseme seadmise eeldused. Paraneb eesti keele õppe kvaliteet ja tõhusus nii formaal- kui ka mitteformaalhariduses. Hea eesti keele oskus on muu ema- või kodukeelega elanikele oluline, et olla edukas õpingutes, tööturul ja ühiskonnas tervikuna.

STRATEEGILINE EESMÄRK 1. Eesti keele staatus on kindel ja maine on kõrge.

Mõõdik 1. Eesti keele maine

Mõõdiku lühikirjeldus. Uus mõõdik, metoodika töötatakse välja. Eesmärk on mõõta eesti keele mainet nii eesti emakeelega elanike hulgas kui ka muu ema- või kodukeelega elanike hulgas.

STRATEEGILINE EESMÄRK 2. Eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine.

Mõõdik 1. Kõrgetasemeliste Eesti keeleteaduse publikatsioonide hulk

Mõõdiku lühikirjeldus. Mõõdetakse rahvusvahelistes eelretsenseeritavates väljaannetes (välja arvatud teeside kogumikud) avaldatud publikatsioonide (ETISE klassifikatsiooni 1.1, 1.2, 3.1, 2.1, 3.3) hulka. Teaduspublikatsioonide kaudu väljendub teadlase, asutuse või teadussüsteemi tulemuslikkus ja kõrge tase ning Eesti teadusasutustega seotud publikatsioonide hulk näitab Eesti keeleteaduse kõrget kvaliteeti.

---

⁹ PIAAC uuring. [\[link\]](#)

Sihttaseme seadmise eeldused. Lähtetaseme väljaselgitamisel on arvesse võetud Eesti teadusasutustega (keeleteadusega tegelevate struktuuriüksustega) seotud keeleteaduse publikatsioone ühiskonnateaduste ja kultuuri erialases klassifikatsioonis. Sihttaseme seadmisel on eeldatud, et eesti keele ja kultuuri alane teadus- ja arendustegevus jätkub alusuuringute tähtsustamise ja valdkonnaülese koostöö toel.

Sihttase 2035: täpsustamisel

Lähtetase: täpsustamisel

Mõõdik 2. Mitmekeelsete terminibaaside hulk

Mõõdiku lühikirjeldus. Erialasõnavara pidev arendamine on oluline igal elualal, sest ühiskonna ja tehnoloogia muutudes on pidevalt vaja uusi termineid. Ühtsete terminitöö põhimõtete järgi koostatud terminibaasid loovad võimaluse terminiinfot koondada ja kõigile keelekasutajatele kättesaadavaks teha. Mõõdetakse, kui paljude erialade terminivara pidevalt arendatakse.

Sihttaseme seadmise eeldused. Sihttaseme eeldus on Eesti terminitöö viimaste aastate areng, mille kohaselt täiendatakse pidevalt 60 terminibaasi. Seejuures on eeldatud, et igal aastal lisandub uusi terminibaase.

Sihttase 2035: 100 terminibaasi

Lähtetase: 60 terminibaasi (2019)

Mõõdik 3. Eesti keele keeletehnoloogiline tugi

Mõõdiku lühikirjeldus. Keeletehnoloogiline tugi loob võimalused eesti keele kasutamiseks erinevates digitaalsetes keskkondades ja valdkondades. Mõõdik näitab multimodaalse eestikeelse toe olemasolu keeletehnoloogiat kasutavates enam levinud toodetes, teenustes ja infosüsteemides.

Sihttaseme seadmise eeldused. Sihttaseme eeldus on eesti keele kõnetuvastuse, kõnesünteesi, masintõlke jt tehnoloogiate viimaste aastate areng, mis võimaldab integreerida eesti keele lõppkasutajatele suunatud toodetesse ja teenustesse.

Sihttase 2035: eesti keeletehnoloogia võtmekomponendid on olemas ja integreeritud keeletehnoloogiline tugi on olemas.

Lähtetase: eesti keele jaoks on loodud olulised keeletehnoloogilised baastehnoloogiad ning valik prototüüpe ja rakendusi. Puudu või arendamisel on nt eestikeelne grammatikakontroll, dialoogsüsteemid; olemasolevat keeletehnoloogiat ei kasutata piisavalt ja ei integreerita lõppkasutajatele mõeldud rakendustesse.

STRATEEGILINE EESMÄRK 3. Kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust.

Mõõdik 1. Eesti keele õppe pakkumise vastavus täiskasvanud õppija vajadustele

Mõõdiku lühikirjeldus: uus indikaator, metoodika töötatakse välja.

Mõõdik 2. Eesti elanike enesehinnanguline võõrkeeleoskus

Mõõdiku lühikirjeldus: uus indikaator, metoodika töötatakse välja.